

ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ - 30.04.2017

Posted On: 30 APR 2017 11:10AM by PIB Chandigarh

Text of Mann ki Baat address by Prime Minister on All India Radio on 30-04-2017

ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ - 30.04.2017

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਓ, ਨਮਸਕਾਰ। ਹਰੇਕ ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਤੋਂ, ਹਰ ਉਮਰ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਸੁਝਾਅ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਉੱਪਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, Nerendra ModiApp ਉੱਪਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। Mygov ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, Phone ਦੁਆਰਾ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, Recorded Message ਦੁਆਰਾ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਸੁਖਦ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਏਨੀਆਂ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਅੰਬਾਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਾਧਕ ਦੀ ਤਰਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਖਪੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਣਗਿਣਤ ਯੋਗਦਾਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ਾਇਦ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਅੰਬਾਰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਵਿਵਸਥਾ ਵੀ ਆਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਲੋਕ ਵੀ ਆਦੀ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜਿਗਿਆਸਾ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ-ਉਮੀਦਾਂ, ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਨਿਚੋੜ, ਤਰਾਂ-ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਵਾਰੀ ਜਿੰਨੇ Inputs ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ Detail Analysis ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਝਾਅ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕੀ ਹਨ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਪਰ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਦਾ। ਟਰੇਨ 'ਚ, ਬੱਸ 'ਚ ਜਾਂਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਾਂਸੀ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਤੁਰੰਤ ਦੂਸਰਾ ਆ ਕੇ ਆਖਦਾ ਹੈ ਦੇਦਾਂ ਕਰੋ। ਸਲਾਹ ਦੇਣੀ, ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਮੰਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ, ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਦ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਸਲਾਹ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਪੜਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਆਦਤ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਚਮੁੱਚ ਏਨਾ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਉਹ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਸਚਮੁੱਚ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਉੱਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ, ਸ਼ਕਤੀ, ਸਮਰੱਥਾ, ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਦ ਧਿਆਨ 'ਚ ਆਈਆਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਸਾਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਨਿਚੋੜ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਸੁਝਾਅ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਉੱਥੇ, ਜਿੱਥੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਜੇਕਰ ਹੋਰ ਲੋਕ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਇੱਛਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸੁਝਾਅ ਜੋ ਕਿ ਕਰਮਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਹਨ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਭਾਰ ਵਿਅਕਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਏਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਜਦ ਉਲੇਖ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ Food Waste ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਜਤਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਦ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ NarendraModiapp ਉੱਪਰ, Mygov ਉੱਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੋਨਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਵੇਂ-ਕਿਵੇਂ Innovative ideas ਨਾਲ Food Waste ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੀ-ਕੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਦੀ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜੀ ਲੰਬੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਕਈਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ Videos ਭੇਜੇ ਹਨ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਰੋਟੀ ਬੈਕ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਰੋਟੀ ਬੈਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਰੋਟੀ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਬਜ਼ੀ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ Needy ਲੋਕ ਹਨ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਤੋਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਦੀ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੀ ਇਹ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਹੀਨਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਹੈ। 1 ਮਈ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉੱਪਰ ਦੋਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ, ਦੋਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਲੜੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਜ ਦੇ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਉੱਪਰ 2022, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ 75 ਸਾਲ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਾਵਾਂਗੇ, ਇਸ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ।

ਇਕ ਜ਼ਮਾਨਾ ਸੀ ਜਦ Climate Change, ਇਹ Academic World ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, Seminar ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ, ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਅਸੀਂ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਹੈਰਾਨ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਵੀ ਖੇਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਮਈ-ਜੂਨ 'ਚ ਜੋ ਗਰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਵਾਰ ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ 'ਚ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦੀ ਨੋਬਤ ਆ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਦ ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ ਉੱਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸੁਝਾਅ, ਇਸ ਗਰਮੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਉੱਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਵੈਸੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹਨ। ਨਵੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਮੇਂ ਉੱਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰ, ਟੀ. ਐੱਸ. ਕਾਰਤਿਕ ਅਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਕਨੀ

ਵਿੱਚ, ਛੱਤ ਉੱਪਰ ਪਾਣੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਪਾਣੀ ਕਿਉਂ ਭਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਨ ਵਿੱਚ 10 ਵਾਰ ਵੇਖਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਭਾਂਡਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਵੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਛੀ ਆਏ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੇਡ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸਚਮੁੱਚ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਅਦਭੁਤ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਦੇ ਵੇਖਣਾ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਨਾਲ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਲਗਾਓ ਵੀ ਇਕ ਨਵੇਂ ਆਨੰਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਗਤ ਭਾਈ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਭੇਜੀ ਹੈ 'Save the Sparrows' ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਗੋਰੇਯਾ) ਚਿੜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜੋ ਕਿ ਘੱਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦ Mission Mode 'ਚ ਉਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਕੀ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਵਰਨਣ ਉਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ, ਕੁਦਰਤ ਉਸ ਦੇ ਸਹਿ-ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੱਲ, ਉਸ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਮੈਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਂ ਤਾਂ 'ਦਾਊਦੀ ਬੋਹਰਾ ਸਮਾਜ' ਦੇ ਧਰਮ ਗੁਰੂ ਸੈਯਦਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ 103 ਸਾਲ ਤੱਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੌ ਸਾਲ ਦੇ ਹੋਣ ਉੱਪਰ ਬੋਹਰਾ ਸਮਾਜ ਨੇ Burhani Foundation ਦੁਆਰਾ Sparrow ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਤਕਰੀਬਨ 52 ਹਜ਼ਾਰ Bird Feeders ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਸਨ। Guinness book of World records 'ਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਕਦੀ-ਕਦੀ ਅਸੀਂ ਏਨੇ ਵਿਅਸਤ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਖਬਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਸਬਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਪੋਸਟਮੈਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਪਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗਰਮੀ ਦੇ ਦਿਨ ਹਨ, ਜ਼ਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਪੁੱਛ ਲਈਏ।

ਨੌਜਵਾਨ ਦੋਸਤੋ, ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ Comfort Zone 'ਚ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰਨ 'ਚ ਆਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਵੀ ਇਕ ਰੱਖਿਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਦੂਜੇ Extreme ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ Comfort Zone ਵਾਲਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। Vacation ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। Summer Vacation ਗਰਮੀਆਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜ਼ਰਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡਾ Vacation ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣਗੇ ਵੀ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ Vacation ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਉਪਯੋਗ, ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਸੁਝਾਅ ਦੱਦਾ ਹਾਂ, ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰੋ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਇਹ ਵੇਖੋ ਕਿ New Experience ਹੋਵੇ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿ New Skill ਦਾ ਮੌਕਾ ਲਓ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਨਾ ਕਦੀ ਸੁਣਿਆ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਸੋਚਿਆ, ਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਲੇ ਜਾਓ। New Places, New Experiences, New Skills। ਕਦੀ-ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਟੀ. ਵੀ. ਉੱਪਰ ਵੇਖਣਾ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਪੜਨਾ ਜਾਂ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣਨਾ ਅਤੇ ਉਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਖੁਦ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ-ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ Vacation ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਜਿਗਿਆਸਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। ਨਵਾਂ Experiment ਕਰੋ। Experiment Positive ਹੋਵੇ, ਬੋੜਾ Comfort Zone ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਾਂ, ਸੂਖੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਾਂ। ਕੀ ਦੋਸਤੋ ਕਦੀ ਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ Reservation ਕਰਾਏ ਬਿਨਾਂ ਰੇਲਵੇ ਦੇ Second Class 'ਚ ਟਿਕਟ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਈਏ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 24 ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰੀਏ। ਕੀ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀ ਹਨ, ਉਹ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਦੇ, ਉਸ 24 ਘੰਟੇ ਦੀ Without Reservation ਵਾਲੀ, ਭੀੜ-ਭਾੜ ਵਾਲੀ ਟਰੇਨ ਵਿੱਚ ਸੌਣ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਖਲੋ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇ। ਕਦੀ ਤਾਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਰੋ, ਇਕ-ਅੱਧੀ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਕਰੋ, ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਫੁੱਟਬਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਵਾਲੀਬਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਖੇਡਣ-ਕੁੱਦਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਲੈ ਕੇ ਅਤਿਅੰਤ ਗਰੀਬ ਬਸਤੀ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖੁਦ ਖੇਡੋ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ਾਇਦ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਖੇਡ ਦਾ ਆਨੰਦ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਣਾ, ਅਜਿਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਦ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਏਗੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਾਓਗੇ ਤਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜਾਣ ਦਾ ਮਨ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿਖਾਏਗਾ। ਕਈ Volunteer Organisations ਸੇਵਾ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ Google ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੋ, ਉਸ ਉੱਪਰ ਲੱਭੋ, ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ Organisation ਨਾਲ 15 ਦਿਨ, 20 ਦਿਨ ਲਈ ਜੁੜ ਜਾਓ। ਚਲੇ ਜਾਓ, ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਕਦੀ-ਕਦੀ ਬਹੁਤ Summer Camp ਲੱਗਦੇ ਹਨ, Personality Development ਦੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਦੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੇ Summer Camp ਕੀਤੇ ਹੋਣ, Personality Development ਦਾ ਕੋਰਸ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਪੈਸੇ ਲਏ ਸਮਾਜ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਓ, ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਸਤਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੂਰੀਆਂ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਆਈ, ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਹੀ ਘਰ ਵਿੱਚ 6 ਲੋਕ ਇਕ ਕਮਰੇ 'ਚ ਬੈਠੇ ਹਨ ਪਰ ਦੂਰੀਆਂ ਏਨੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕਿਉਂ? ਹਰ ਕੋਈ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਹੋਰ Busy ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮੂਹਿਕਤਾ ਦਾ ਵੀ ਇਕ ਸੰਸਕਾਰ ਹੈ, ਸਮੂਹਿਕਤਾ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ Skill। ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਸਿੱਖੋ। ਅੱਜ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਯੁਗ ਹੈ, Examination ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਡੁੱਬੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉੱਤਮ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਅੰਕ ਲੈਣ ਲਈ ਖਪ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, Vacation ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕੋਚਿੰਗ ਕਲਾਸ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਗਲੇ Exam ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਦੀ-ਕਦੀ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ Robot ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸਾਡੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ। ਮਸ਼ੀਨ ਵਾਂਗ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹੀ।

ਦੋਸਤੋ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਬਣਨ ਦੇ ਸੁਪਨੇ, ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕੁਝ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਨਾ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਵੇਖੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜੋ Human Element ਹੈ, ਉਹ ਕਿਧਰੇ ਕੁੰਠਿਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਅਸੀਂ ਮਾਨਵੀ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ। Skill Development 'ਚ ਕੀ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਉੱਪਰ ਬੋੜਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, Technology ਤੋਂ ਦੂਰ ਖੁਦ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ, ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਜ਼ ਸਿੱਖ ਰਹੇ ਹੋ, ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕੋਈ 5-50 ਵਾਕ ਸਿੱਖ ਰਹੇ ਹੋ। ਤਮਿਲ ਹੋਵੇ, ਤੇਲਗੂ ਹੋਵੇ, ਅਸਮੀਆ ਹੋਵੇ, ਬਾਂਗਲਾ ਹੋਵੇ, ਮਲਿਆਲਮ ਹੋਵੇ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਹੋਵੇ, ਮਰਾਠੀ ਹੋਵੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਵੇ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਵਿਵਿਧਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ

ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਹੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। **Swimming** ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ **Swimming** ਸਿੱਖੋ, ਡਰਾਇੰਗ ਕਰੋ, ਭਾਵੇਂ ਉੱਤਮ ਡਰਾਇੰਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਪਰ ਕੁਝ ਤਾਂ ਕਾਗਜ਼ ਉੱਪਰ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਜੋ ਸੰਵੇਦਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏਗੀ। ਕਦੀ-ਕਦੀ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕੰਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਨ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਸਿੱਖੀਏ, ਤੁਹਾਡਾ ਕਾਰ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮਨ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਕਦੀ ਆਟੋ ਰਿਕਸ਼ਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਈਕਲ ਤਾਂ ਚਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਪਰ ਬ੍ਰੀਵੀਲਰ ਵਾਲੀ ਸਾਈਕਲ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਦੀ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਯੋਗ, ਇਹ Skill ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਨੰਦ ਵੀ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਇਕ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਬੰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਗੇ। **Out of Box** ਕੁਝ ਕਰੀਏ ਦੋਸਤੋ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਹੀ ਤਾਂ ਮੌਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਸਾਰੇ Exam ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ, ਕੈਰੀਅਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪੜਾਅ ਉੱਪਰ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਉਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਤਾਂ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਦੂਜੇ ਝੰਜਟ 'ਚ ਪੈ ਜਾਓਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ, ਜੇਕਰ ਜਾਦੂ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ ਤਾਂ ਤਾਜ਼ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਜਾਦੂ ਸਿੱਖੋ। ਆਪਣੇ ਯਾਰਾਂ-ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਦੂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਰਹੋ। ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਉਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਮਾਨਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨਾ ਮਿਲੇਗੀ, ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਬਣੇਗਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਜਿੰਨਾ ਸਿੱਖਣ-ਸਮਝਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਸੀਂ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਥਾਂ, ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਨਗਰ, ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਪਿੰਡ, ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਜਿਗਿਆਸੂ ਵਾਂਗ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ, ਸਮਝਣਾ, ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ ਆਨੰਦ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਅਤੇ ਤੈਅ ਕਰੋ **Travelling** ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਇਕ ਥਾਂ ਉੱਪਰ ਜਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ, ਚਾਰ ਦਿਨ ਲਗਾਓ, ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਓ ਉਥੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ, ਚਾਰ ਦਿਨ ਲਗਾਓ। ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਦ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਸਵੀਰ ਵੀ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰੋ। ਕੀ ਨਵਾਂ ਵੇਖਿਆ? ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਸੀ? ਤੁਸੀਂ **Hesh tag Incredible India** ਇਸ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰੋ।

ਦੋਸਤੋ ਇਸ ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਇਕ ਚੰਗਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਪੀੜੀ ਤਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਨਕਦ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਡਿਜੀਟਲ ਕਰੰਸੀ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਇਸੇ ਯੋਜਨਾ 'ਚ ਤੁਸੀਂ ਕਮਾਈ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਕ ਯੋਜਨਾ ਹੈ ਜੇਕਰ **Bhim App** ਜੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਉਪਯੋਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ **Refer** ਕਰੋ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਜੋੜੋ ਅਤੇ ਉਹ ਨਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਜੇਕਰ ਤਿੰਨ **Transaction** ਕਰੇ, ਆਰਥਿਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ 10 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਖਾਤੇ 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 10 ਰੁਪਏ ਜਮਾਂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਦਿਨ 'ਚ ਤੁਸੀਂ 20 ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਹੁੰਦਿਆਂ 200 ਰੁਪਏ ਕਮਾ ਲਓਗੇ। ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਮਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਮਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਯੋਜਨਾ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਹੈ। ਡਿਜੀਟਲ ਇੰਡੀਆ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਤੁਹਾਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਊ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਪ੍ਰਹਿਰੀ ਬਣ ਜਾਓਗੇ ਤਾਂ **Vacation** ਦੀ **Vacation** ਅਤੇ ਕਮਾਈ ਦੀ ਕਮਾਈ, **Refer and earn**। ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਪਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ **VIP Culture** ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਨਫਰਤ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਏਨਾ ਗਹਿਰਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ 'ਚ ਕੋਈ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਵੱਡਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਉੱਪਰ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਲਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਘੁੰਮੇਗਾ। ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ **VIP Culture** ਦਾ ਸਿੰਬਲ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਨੁਭਵ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਤਾਂ ਵਹੀਕਲ ਉੱਪਰ ਲੱਗਦੀ ਸੀ, ਗੱਡੀ ਉੱਪਰ ਲੱਗਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਵੜ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ਉੱਪਰ **VIP Culture** ਪਨਪ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਜੋ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਵੜ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਕਲ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਬੜੀ **Interesting Phone Call** ਆਈ, ਖੈਰ ਉਸ ਫੋਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਸ਼ੰਕਾ ਵੀ ਜਤਾਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਏਨਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਫੋਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਕਿ ਸਧਾਰਣ ਆਦਮੀ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

"ਨਮਸਕਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀ, ਮੈਂ ਸ਼ਿਵਾ ਚੌਥੇ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਜਬਲਪੁਰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ। ਮੈਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ **Red beacon light ban** ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਕ ਲਾਈਨ ਪੜੀ ਨਿਊਜ਼ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'every Indian is a VIP on a road' ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਹੋਈ ਕਿ ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਟਾਈਮ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਟਰੈਫਿਕ ਜਾਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਫਸਣਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਲਈ ਰੁਕਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ, ਇਸ **Decision** ਲਈ ਅਤੇ ਇਹ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਸਵੱਛ ਭਾਰਤ ਅਭਿਆਨ ਚਲਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਹੀ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਸਗੋਂ ਰੋਡਾਂ ਤੋਂ ਵੀ. ਆਈ. ਪੀ. ਦੀ ਦਾਦਾਗਿਰੀ ਵੀ ਸਾਫ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ।"

ਸਰਕਾਰੀ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਦਾ ਜਾਣਾ ਉਹ ਤਾਂ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਪਰ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੱਢਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਗਰੂਕ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਿਊ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਸਾਡਾ **Concept** ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ. ਆਈ. ਪੀ. ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਈ. ਪੀ. ਆਈ. ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵਧੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਦ ਵੀ. ਆਈ. ਪੀ. ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਈ. ਪੀ. ਆਈ. ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ - **Every Person is Important** ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੈ, ਸਵਾ ਸੌ ਕਰੋੜ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਅਸੀਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਮਹਾਨ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਓ, ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ, ਸਾਡੀਆਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਸਾਡੀਆਂ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ, ਵਾਰ-ਵਾਰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ, ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਊਰਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਰੇ ਅਸੀਂ ਸਵਾ ਸੌ ਕਰੋੜ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਸੰਤ ਰਾਮਾਨੁਜਾਚਾਰਿਆ ਜੀ ਦੀ 1000ਵੀਂ ਜੰਮਤੀ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਏਨੇ ਬੱਝ ਗਏ, ਏਨੇ ਛੋਟੇ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ-ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਤੱਕ ਦਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਭਾਰਤ ਏਨਾ ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਸੀਬ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਸੋਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਬੜੀ ਕਲਪਨਾ ਤਾਂ ਕਰੋ। ਅੱਜ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਰੂੜੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਨਿਕਲਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਦਿੱਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਰਾਮਾਨੁਜਾਚਾਰਿਆ ਜੀ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜੋ

ਬੁਰਾਈਆਂ ਸਨ, ਉਚ-ਨੀਚ ਦਾ ਭਾਵ ਸੀ, ਛੂਤ-ਅਛੂਤ ਦਾ ਭਾਵ ਸੀ, ਜਾਤੀਵਾਦ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਆਚਰਣ ਦੁਆਰਾ, ਸਮਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਛੂਤ ਮੰਨਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦੋਲਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਮੰਦਿਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਵਾਏ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੰਤ ਰਾਮਾਨੁਜਾਚਾਰਿਆ ਜੀ ਦੀ 1000ਵੀਂ ਜਯੰਤੀ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਮਾਜਿਕ ਏਕਤਾ ਲਈ, ਸੰਗਠਨ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲਈਏ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਕੱਲ 1 ਮਈ ਨੂੰ ਸੰਤ ਰਾਮਾਨੁਜਾਚਾਰਿਆ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਇਕ Stamp Release ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੰਤ ਰਾਮਾਨੁਜਾਚਾਰਿਆ ਜੀ ਨੂੰ ਆਦਰ ਪੂਰਵਕ ਨਮਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਅਰਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਓ, ਕੱਲ 1 ਮਈ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੇਬਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। Laboureres ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅੱਜ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਆਦਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਅਸੀਂ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਭਾਰੀ ਹਾਂ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅੱਜ ਜਦ ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਸੰਤ ਰਾਮਾਨੁਜਾਚਾਰਿਆ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ 12ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਬਸਵੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਦੀ ਵੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੱਲ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਚਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਦਾ ਇਹ ਮੌਕਾ ਸੀ। 12ਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ 'ਚ ਕੰਨੜ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਉੱਪਰ ਗਹਿਰੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਕੰਨੜ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ 'ਕਾਯ ਕਵੇ ਕੈਲਾਸ', ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਹੀ ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਘਰ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵ ਕਰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਵਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਮਿਹਨਤ ਹੀ ਸ਼ਿਵ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣ-ਜਯੰਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, Dignity of Labour ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਾਦ ਹੈ ਭਾਰਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੰਘ ਦੇ ਜਨਕ ਅਤੇ ਚਿੰਤਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਨ ਕੀਤਾ, ਅਜਿਹੇ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਦੱਤੋਪੰਤ ਠੋਂਗੜੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ - ਇਕ ਪਾਸੇ ਮਾਓਵਾਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਇਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੱਤੋਪੰਤ ਠੋਂਗੜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ 'ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਓ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰੀਏ'। ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ 'Workers of the world unite'। ਭਾਰਤੀ ਚਿੰਤਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੱਤੋਪੰਤ ਠੋਂਗੜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ Workers Unite the world'। ਅੱਜ ਜਦ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਦੱਤੋਪੰਤ ਠੋਂਗੜੀ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਓ, ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਬੁੱਧ ਪੂਰਨਿਮਾ ਮਨਾਵਾਂਗੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਬੁੱਧ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕ ਉਤਸਵ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਅੱਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਿੰਸਾ, ਯੁੱਧ, ਵਿਨਾਸ਼ਲੀਲਾ, ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਦੌੜ, ਜਦ ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ Relevant ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਅਸ਼ੋਕ ਦਾ ਜੀਵਨ ਯੁੱਧ ਤੇ ਬੁੱਧ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਸੁਭਾਗ ਹੈ ਕਿ ਬੁੱਧ ਪੂਰਨਿਮਾ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਦਿਵਸ ਉੱਪਰ United Nations ਦੁਆਰਾ Vesak day ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਰੇ ਇਹ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ 'ਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਮੌਕੇ ਉੱਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਬੁੱਧ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ-ਸੁਮਨ ਅਰਪਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ।

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਓ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ 'ਸਭ ਦਾ ਸਾਥ ਸਭ ਦਾ ਵਿਕਾਸ' ਇਸੇ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦ ਅਸੀਂ ਸਭ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਵਿਸ਼ਵ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਸਾਡੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਲਪ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। 5 ਮਈ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੱਖਣ-ਏਸ਼ੀਆ Satellite Launch ਕਰੇਗਾ। ਇਸ Satellite ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੱਖਣੀ-ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ Developmental ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆਂ ਕਰਨ 'ਚ ਕਾਫੀ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ। ਚਾਹੇ Natural Resources Mapping ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ, Tele-Medicine ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ, Education ਦਾ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਹਿਰੀ IT Connectivity ਹੋਵੇ, People to People ਸੰਪਰਕ ਦਾ ਯਤਨ ਹੋਵੇ, South Asia ਦਾ ਇਹ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਸਾਡੇ ਪੂਰੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ 'ਚ ਪੂਰਾ ਸਹਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੂਰੇ ਦੱਖਣ-ਏਸ਼ੀਆ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਦਮ ਹੈ। ਅਨਮੋਲ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਹੈ। ਦੱਖਣ-ਏਸ਼ੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਢੁਕਵਾਂ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਦੱਖਣ-ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ ਜੋ ਕਿ South Asia Satellite ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯਤਨ ਲਈ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਓ, ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਭਾਲੋ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਭਾਲੋ। ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ। ਧੰਨਵਾਦ।

